

На основу члана 20. Закона о основној школи ("Службени гласник РС", бр. 50/92, 53/93 - др. закон, 67/93 - др. закон, 48/94 - др. закон, 66/94 - УС, 22/02, 62/03 - др. закон, 64/03 - др. закон, 79/05 - др. закон и 101/05 - др. закон),
Министар просвете доноси

Правилник о наставном плану и програму предмета Грађанско васпитање за седми разред основне школе

Правилник је објављен у "Службеном гласнику РС - Просветни гласник", бр. 7/2007
од 6.8.2007. године.

Члан 1.

Овим правилником утврђује се наставни план и програм наставног предмета Грађанско васпитање за седми разред основне школе.

Предмет из става 1. овог члана остварује се као обавезни изборни предмет.

Члан 2.

Број часова наставе предмета Грађанско васпитање остварује се са по једним часом недељно, односно са 36 часова годишње.

Члан 3.

План и програм наставе предмета Грађанско васпитање део је прописаног плана и програма за основну школу. Наставни програм предмета из става 1. овог члана одштампан је уз овај правилник и чини његов саставни део.

Члан 4.

Овај правилник ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у "Просветном гласнику".

Број 110-00-168/2007-02

У Београду, 20. јула 2007. године

Министар
др Зоран Лончар, с.р.

НАСТАВНИ ПРОГРАМ ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ

ЦИЉ ПРЕДМЕТА

Циљ предмета је да ученици стекну сазнања, формирају ставове, развију вештине и усвоје вредности које су претпоставка за компетентан, одговоран и ангажован живот у демократском друштву.

ЗАДАЦИ

Задачи предмета јесу:

- разумевање значења кључних појмова који се односе на *грађанина, државу и власт*;
- схватање историјског развоја грађанских права и слобода;
- упознавање са карактеристикама одговорног и активног грађанина;
- разумевање места и улоге детета као грађанина у друштву;
- разумевање односа између грађанских права, појединца и општег добра;
- упознавање са начинима развијања грађанске одговорности;
- разумевање волонтерског покрета и значаја волонтерских акција;
- подстицање ученика да се ангажују у различитим иницијативама и акцијама;
- разумевање значаја иницијативе за постизање промена у друштвеној заједници;
- разумевање неопходности постојања власти;
- упознавање са концептом ограничене власти;
- упознавање са институцијом Тачког парламента.

САДРЖАЈ ПРОГРАМА

VII разред основне школе
(1 час недељно, 36 часова годишње)

1. Увод (2 часа)

Поглед уназад - (1 час)

Подсећање на садржаје програма грађанског васпитања за 5. и 6. разред (права и одговорности на нивоу школе/локалне заједнице; активно учешће у животу школе/локалне заједнице; школска правила и процедуре, мере власти).

Представљање циљева, задатака, садржаја и метода рада (1 час)

2. Грађанин (19 часова)

Грађанин и политика у прошлости - (1 час)

Порекло речи политика и грађанин, историјски контекст развоја грађанских права и слобода, Декларација о праву човека и грађанина (1789. г).

Грађанин и политика у садашњости - (1 час)

Појмови политика и грађанин у савременом друштву. Универзална декларација о људским правима (1948. г.)

Одговоран и активан грађанин - (2 часа)

Знања, вештине, особине, вредности и понашање одговорног и активног грађанина.

Дете као грађанин - (2 часа)

Конвенција о правима детета као полазиште за одређивање места и улоге детета као грађанина. Деца и одрасли као грађани - сличности и разлике.

Породица, школа, локална заједница, држава - заједнице у којима живимо (1 час)

Права - (1 час)

Права појединца и опште добро.

Одговорност - (3 часа)

Индивидуална (моралне вредности) и грађанска (информисаност, поштовање закона, бирачко право - право да бира и да буде биран, учешће у организацијама које се залажу за општу добробит, покретање иницијатива...). Начини развијања грађанске

одговорности: институционални и ванинституционални.

Волонтерски покрет - (3 часа)

Појам и значај волонтерског покрета. Вредности на којима почива волонтеризам (солидарност, емпатија, алтруизам...). Избор волонтерских акција и израда плана за њихово извођење.

Извођење волонтерске акције (3 часа)

Анализа успешности волонтерске акције (2 часа)

3. Држава и власт (7 часова)

Држава - (2 часа)

Појам и историјски контекст развоја државе.

Власт - (5 часова)

Неопходност постојања власти; ограничена/неограничена власт; владавина појединца/владавина закона; демократија, устав (Устав Србије и права детета, Конвенција о дечијим правима); нивои власти (локални, покрајински и републички) и подела власти (законодавна, извршна и судска).

4. Ђачки парламент и иницијатива (5 часова)

Ђачки парламент - (2 часа)

Место и улога ђачког парламента по одредбама Закона о основама система образовања и васпитања. Начин функционисања ђачког парламента.

Иницијатива - (3 часа)

Избор теме демократском процедуром и покретање иницијативе да се о њој расправља у ђачком парламенту (ако у школи не постоји ђачки парламент, иницијатива може да се односи на његово оснивање).

5. Завршни део (3 часа)

Речник - (2 часа)

Израда речника кључних појмова са којима су се ученици упознали на часовима грађанског васпитања током школске године.

Шта носим са собом - (1 часа)

Размена ученичких искустава о активностима реализованим на часовима грађанског васпитања и процена корисности и употребљивости стечених знања и вештина за свакодневни живот.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

Сагласно природи предмета, његовом циљу и задацима, програми изборног предмета грађанско васпитање по разредима (од првог до шестог) су конципирани на тај начин да код ученика развијају свест о себи и другима, оспособљавају их за конструктивну комуникацију и ненасилно решавање конфликта и подстичу активизам и партиципацију на нивоу школе и локалне заједнице.

Програм седмог разреда наставља развојни правац предмета са фокусом на појмове који се односе на друштво као што су политика, држава, власт и грађанин. Ти појмови су дати кроз историјски контекст са намером да ученици схвате како је текао развој грађанских права и слобода. То је потребно да би се разумело пуно значење демократије и карактеристика одговорног и активног грађанина савременог друштва. За ученике је посебно важно да разумеју своје место и улогу у демократском друштву и да се оснаже да активно учествују у друштвеном животу заједница којима припадају. Ученик као грађанин, са својим правима, обавезама и одговорностима, треба да постане свестан да се његово понашање и одлуке не тичу само њега, већ и других људи.

Овако конципиран програм захтева од наставника добру припрему за сваки час, претходно завршену обуку и коришћење приручника. Приручник треба да помогне наставницима у реализацији часова тако што ће понудити могуће начине рада, али његова функција је и у томе да спречи превише теоретски приступ и нефункционалну (преопширну) обраду неких садржаја.

Начини и методе реализације овог програма су исти они који су већ коришћени у оквиру овог предмета, али се уводе и сложенији начини рада који прате развојне карактеристике ученика седмог разреда. Дискусија, аргументовање, дебата, анализа случаја, поређење и покретање иницијативе су начини на који се најбоље могу реализовати садржаји овог програма. Кроз изборни предмет грађанско васпитање и даље се негује и развија процес сазнавања кроз активно учење, односно кроз пуну партиципацију ученика, учење од других и заједно са другима, као и учење за живот уз коришћење искуства ученика.

Програм грађанског васпитања за седми разред највише је у корелацији са програмом наставног предмета историја и зато је целисходна сарадња наставника ова два предмета.

Предвиђене теме програма се могу ефикасније реализовати уз коришћење разноврсног материјала, на чијој припреми могу радити и наставници и ученици. Ти материјали треба да буду из различитих извора (књиге, штампа, телевизија, интернет...), актуелни, подстицајни за дискусију и критичко читање.

Како је акциона компонента (понашање), у чијој основи се налазе знање, ставови и вредности, најважнији резултат грађанског образовања програмом је предвиђено да ученици организују и реализују волонтерску активност. Наставник треба да помогне ученицима у томе да планирана активност буде по обиму мала, реална и остварљива. Циљ је да ученици прођу кроз процес организовања активности, да осете задовољство помагања другима и препознају вредности на којима почива волонтеризам. Посебну пажњу треба посветити анализи изведене акције и процењивању шта је било успешно, које су биле тешкоће и како их је могуће превазићи.

Програмом је предвиђено успостављање везе између наставе грађанског васпитања и ђачког парламента, као формалног тела у школи, кроз које ученици могу остварити своја права и доћи у контакт са демократским механизмима и процедурама. Покретање иницијативе за ђачки парламент прилика је да ученици разумеју место и улогу грађанског активизма у постизању промена у друштвеној заједници.

У завршном делу програма предвиђена је израда речника кључних појмова. За његов настанак је неопходно да се током свих претходних часова води рачуна о значењу појмова који су разматрани и да постоји писани траг о томе - нпр. на постерима или неким другим продуктивним ученичким активностима. Суштина речника није у његовом обиму, већ у прецизности објашњења и разумевању од стране ученика. Истовремено, израда речника може бити добар показатељ наставнику успешности реализације овог програма.

КРИТЕРИЈУМ И НАЧИН ОЦЕЊИВАЊА

Успех ученика из предмета грађанско васпитање оцењује се описно.

Елементи описне оцене су:

- процена остварених постигнућа сваког ученика и његовог доприноса у остваривању постигнућа групе;
- запажања о нивоу и начину ангажовања ученика у току наставе;
- препоруча за даље напредовање.

На крају школске године изводи се описна закључна оцена: веома успешан или успешан.

Критеријуми за оцењивање су:

- редовност у похађању наставе;
- заинтересованост;
- активно укључивање у процес наставе;
- постигнуће.

ПРОСТОР, ОПРЕМА И НАСТАВНА СРЕДСТВА

Простор у којем се изводи настава, учионица опште намене, треба да пружа могућност за седење у кругу и рад у одвојеним мањим групама (од четири до шест ученика). Пожељно је да се за наставу овог предмета користи посебна просторија и/или да се материјали и производи рада ученика чувају на једном месту и могу изложити у учионици.

За реализацију предмета је потребан и основни материјал за израду панoa: фломастери, бојице, селотејп, лепак, маказе, листови А4 формата бели и у боји и четвороделна табла димензија 100x80.